

PAPER DETAILS

TITLE: Çalışma Hayatında Sıddet: Kayıt Disi Çalışan Kadınlar Üzerine Bir Arastırma

AUTHORS: Ahmet GÖKÇE

PAGES: 64-82

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2754752>

Çalışma Hayatında Şiddet: Kayıt Dışı Çalışan Kadınlar Üzerine Bir Araştırma

Violence in Working Life: A Study on Women Working Informally

Öz

Toplumsal hayatta olduğu gibi çalışma hayatında da kadınlar sadece cinsiyetlerinden dolayı çeşitli şekillerde şiddet ve taciz davranışlarına maruz kalabilmektedirler. Kayıt dışı, yani bir başka söylemle güvencesiz olarak çalışmak ise kadınlar üzerine yönelen şiddet davranışlarının daha fütursuz bir şekilde gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu çalışmada, farklı alanlarda kayıt dışı çalışan kadınların şiddeti algılayışları ve bu şiddetin kadınlar üzerindeki yansımalarının tespiti amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu farklı sektörlerde kayıt dışı olarak çalışan 11 kadın oluşturmaktadır. Yarı-yapılandırılmış görüşme yönteminin kullanıldığı araştırma sonucunda katılımcıların tamamının şiddetin farklı türlerine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Maruz kalınan şiddetin aile içinde eş tarafından, işyerinde ise işveren, iş arkadaşları ve bazı durumlarda müşteriler tarafından gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların benlik saygılarında düşüşün meydana geldiği tespit edilirken kaygı ve stres düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Abstract

As in social life, women can be exposed to various forms of violence and harassment just because of their gender in working life. Working informally, in other words without precariousness, causes violence against women to take place more carelessly. In this study, it is aimed to determine the perception of violence by women working informally in various fields and the reflections of this violence on them. The study group consists of 11 women working informally in different sectors. As a result of the study, in which the semi-structured interview method was used, it was determined that all of the participants were exposed to different types of violence. It has been observed that violence is experienced by the spouse in the family, by the employer, colleagues, and in some cases by the customers in the workplace. Besides, it was determined that there was a decrease in the self-esteem of women who were exposed to violence, while their anxiety and stress levels were high.

Giriş

OECD (İktisadi İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)'nin 2022 II. Çeyrek verilerine göre OECD ülkeleri kapsamında kadın istihdam oranının yüzde 62,3, aynı kuruluşun Eylül verilerine göre ise OECD ülkelerinde kadın işsizlik oranının yüzde 5,1 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir (OECD Data, 2022). TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2022 Eylül verilerine göre ise kadınların istihdam oranı yüzde 30,6, işsizlik oranı ise 12,8 olarak tespit edilmiştir. TÜİK'in bu verileri belirtilen dönemde kadın istihdamının erkek istihdamının yarısından da az olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2022). Yine TÜİK tarafından hazırlanan "İstatistiklerle Kadın 2021" başlıklı raporda kadınların yarı zamanlı işlerde çalışma oranı yüzde 19,5 erkeklerin ise yüzde 9,3 olduğu belirtilmektedir. Aynı raporda kadınların yüzde 77,3'ünün tarım dışı işlerde çalıştığı ifade edilirken, bu işlerde çalışan kadınların ise yaklaşık yüzde 80'inin ücretli/yevmiyeli, yüzde 6,3'ünün işveren, 11,8'inin kendi hesabına ve 1,7'sinin ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı tespit edilmiştir (TÜİK, 2021).

Ahmet Gökçe

Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane
Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi
Bölümü, Gümüşhane, Türkiye,
ahmet.gokce.12@gmail.com,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-7643-0563>

Makale Türü / Article Type

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Şiddet, Çalışma Hayatı, Kadın, Kayıt Dışı
Çalışma.

Keywords

Violence, Working Life, Women, Working
Informally.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Çalışmanın araştırma kısmı Gümüşhane
Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma
ve Yayın Etiği Kurulu'nun 26.10.2022 tarih
ve 2022/6 sayılı Kararı ile alınan izin
doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 07 / 11 / 2022

Accepted: 21 / 12 / 2022

Çalışma hayatında dahil olan veya bu süreçte bulunan kadınlar, toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. İş başvurusu ve işe giriş sürecinde başlayabilen bu sorunlara, ücretlerde ve kariyer aşamalarında da maruz kalılabilmektedir. Dahası, uygulanan eşitlikten uzak politikaların yanında kadınların toplumsal cinsiyetten kaynaklanan “ev içi işleri” iş ve aile rollerinin yürütülmesinde çeşitli sorunlara neden olduğu gibi, iş-aile çatışmasının da gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır. Tüm bunların yanında, kadın gerek aile hayatında gerekse de çalışma hayatında ve işyerinde çeşitli şekillerde şiddete maruz kalabilmektedir. Ortaya çıkan bu şiddet kimi zaman fiziksel güç gösterisi şeklinde olabileceği gibi, kimi zamanda kişinin psikolojik anlamda yıpranmasına yol açacak biçimde sözel veya psikolojik bir saldırı şeklinde olabilmektedir. Son yapılan düzenlemelerde ise aile içinde yaşanan şiddetin doğrudan veya dolaylı olarak çalışma ve çalışma ilişkilerini etkilediği üzerinde durulmakta ve çalışma hayatında şiddet kapsamında değerlendirilmeye başlandığı da görülmektedir.

Özellikle 1980’lerden sonra ağırlık kazanan kayıt dışı ve güvencesiz çalışma, kadınların karşılaştığı sorunlardan bir diğeri olarak görülmektedir. Kadın kimliğinin yanı sıra sosyal koruma mekanizmasından uzak işlerde çalışması ise kadınları şiddete daha da açık bir hale getirmektedir. Özellikle, araştırma çalışma grubunu da oluşturan, hizmetler sektöründe bu durumla daha baskın bir şekilde karşılaşmaktadır. Örneğin kayıt dışı çalışmanın ve güvencesizliğin yoğun olarak görüldüğü ev ve bakım hizmetleri çerçevesinde yürütülen işlerde özellikle göçmen kadınlar bulunmakta olup, bu çalışma şekli vasıfsız, düşük değerli ve düşük statülü bir çalışma olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca, belki de en kritik nokta olarak, bu tür işler çoğunlukla yasal düzenlemelerin ve sosyal korumanın tam anlamıyla erişemediği işler olarak tanımsal karşılığı bulunmaktadır. Karşılaşılan bu durum maalesef sadece göçmen kadınlar üzerinde görülmemekte olup, benzer paydada (kadın olmak, eğitimsizlik, sosyal korumadan uzak olmak) buluşan tüm kadınları ilgilendiren bir soruna işaret etmektedir. Tüm bu durumlar birlikte düşünüldüğü zaman ise çalışma hayatında dezavantajlı konumda olan güvencesiz ve de kadın olanların çalışma hayatında şiddete daha açık olduğunu görülmektedir.

Bu çalışmada, farklı alanlarda kayıt dışı çalışan kadınların şiddeti algılayışlarının ve bu şiddetin kadınlar üzerindeki yansımalarının tespitini amaçlanmaktadır. Çalışmada ilk olarak toplumsal cinsiyet ve kadın emeği kavramları irdelenmiş olup, devamında şiddetin çalışma hayatındaki kadın üzerine yansımaları tartışılmıştır. Ayrıca şiddet ve taciz konusunu odak noktasına alan yasal düzenlemeler hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmında, belirlenen amaçlar doğrultusunda görüşmeler gerçekleştirilmiş olup, kayıt dışı çalışan kadınların şiddete yönelik yaşamışlıkları ve bu yaşamışlıkları ifade ediş şekilleri aktarılmaya çalışılmıştır. Ek olarak katılımcıların ifadelerinden elde edilen veriler konu bütünlüğü doğrultusunda tasniflenmiş olup bu veriler betimsel bir şekilde yorumlanarak daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Özetle bu çalışmada, kayıt dışı çalışan kadınların şiddeti algılayış biçimleri, şiddetin aile içindeki görünümü, çalışma hayatında şiddet şekilleri ve aktörleri, güvencesizliğin ve kadın olmanın şiddet üzerindeki etkisine ek olarak şiddetin çalışan kadınlar üzerindeki yansımalarının ifade edilmesi amaçlanmıştır.

1. Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Yansımaları

Küresel açıdan, emek tarihi araştırmalarında kadın emeğine, özellikle de ücretli kadın emeğine duyulan ilgi küçümsenemeyecek boyutlardadır. Ancak, emek tarihi de başka tarihlerde olduğu gibi ağırlıklı olarak erkek emekçilerin bir tarihi olarak karşımıza çıkmaktadır (Makal, 2012: 38). Fakat konuya ilişkin araştırmalar yapıldığında, kadınların tarih sahnesinin her dönemin koşul ve niteliklerine bağlı olarak farklılaşan biçim ve statülerde, her zaman ekonomik faaliyetlerin içinde yer aldığı görülmektedir (Özçatal, 2011: 22-24). Özellikle 1980’li yıllardan itibaren uygulanan politikalar ve esnek çalışma biçimleriyle kadınlar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin işgücü piyasalarında önemli bir konuma gelirken, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için oluşturulan politikaların en önemli ve ayrılmaz bir unsuru olarak yerlerini almışlardır (Gökçe, 2021: 375). Ancak toplum ve işgücü yapısı zaman içinde değişim ve dönüşüm süreçlerinden geçmesine karşın, kadınların bu farklılaşan dönemlerde sürekli olarak ikincil konumda kalmaya zorlandığı da

görülmektedir (Afşar ve Öğrekçi, 2015: 67). Bu noktada bu yapıyı şekillendiren temel unsurun toplumsal cinsiyet¹ olduğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet yargıları sonucunda kadın ve erkek arasında oluşan farklılıklar, toplumsal yapının neredeyse her alanında eşit olmayan yansımalarla neden olmaktadır. Cinsiyet ilişkileri sonucu ortaya çıkan roller, kadın erkek kimliklerinin oluşumunu etkileyerek bir cinsiyetin diğerine kıyasla dezavantajlı konuma gelmesine yol açmaktadır (Altunok, 2019: 159). Bu ayrılıkçı tutum ve davranışlar ise çalışma hayatına direkt olarak yansımaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargıları çerçevesinde, kadına “ev işleri” ve “çocuk bakımı” gibi görevler yüklendiği için, kadınlar iş hayatında aktif olamama gibi eşitlikçi olmayan yaklaşımlarla karşılaşmaktadırlar (Başar, 2020). Dahası, işgücü piyasası çerçevesinde, bu piyasanın işleyişi içindeki farklı uygulamalar incelendiğinde ise eşitlikten uzak uygulamaların olduğu da dikkat çekmektedir. Örneğin istihdama katılımda başlayan eşitsizlikler, ücret eşitsizliğinden, meslekte yükselme ve terfi olanaklarına kadar her alanda kendisini göstermektedir (Gökçe, 2021).

Gerek sosyal hayatta gerekse de çalışma hayatında oluşan tüm bu ayrımcı uygulamaların çözümü ise toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı altında ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyette eşitlik fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanılması, hizmetleri elde etmede bireylerin cinsiyet nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaması şeklinde ifade edilmektedir. Yani adalet ve hakkaniyet temelinde, kadın ve erkeğin toplumsal hayatta eşit güçte oluşu ve haklardan eşit yararlanan yurttaşlar olması anlamını taşımaktadır (Tezgel ve Gökbayrak, 2013; Başar, 2020). Ancak gerek toplumsal açıdan gerekse çalışma hayatı açısından kadın ve erkek arasında oluşan eşitlikten uzak uygulamalar, kadınların ikincilleştirildiği ve dezavantajlı konuma itildiği sosyal yapılara neden olmaktadır.

2. Şiddet ve Çalışan Kadınlar Üzerine Yansımaları

Kadınlar, çalışma yaşamına dâhil olurken veya çalışma yaşamındayken sadece kadın kimliklerinden dolayı birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bir diğer söylemle, geleneksel toplum yapısının kadınlara yüklemiş olduğu cinsiyetçi roller kapsamında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpları çerçevesinde, ev içi yüklenen görev ve sorumluluklarla başlayan ve kadını çalışma hayatında dezavantajlı konuma getiren geleneksel bakış açısı, kendine çalışma yaşamında da yer bularak, kadınların çalışma yaşamında mağdur olmalarına neden olmaktadır. Bu çerçevede kadınlar sadece cinsiyetlerinden dolayı, işe kabul aşamasından terfi sürecine, ücret farklılıklarından örgütlenmeye kadar çok çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler (Gökçe, 2021: 388). Ancak halihazırda zaten görülmeyen bir kadın emeği² söz konusuysa, fiziksel olarak zayıf konumda olan kadın kimi zaman sosyal, kimi zaman ise çalışma hayatında farklı şekillerde şiddet ve tacize maruz³ kalabilmektedir.

İnsanlık var olduğundan beri yaşamın kaçınılmaz bir parçası olan şiddeti Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya direkt olarak bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu şeklinde tanımlarken (DSÖ, 2002), Amerikan Psikoloji Birliği (2022) ise şiddete

¹ İnsanlık var olduğunu günden bugüne, cinsiyet insanları toplum içinde sınıflandırma yaklaşımlarından belki de en önemlisini oluşturmaktadır. Kadın veya erkek olmanın biyolojik yönüne vurgu yapan cinsiyet kavramından farklı olarak toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal normlar çerçevesinde kadın ve erkeğe yüklenen anlamları ifade etmektedir. Yani daha açık bir söylemle, cinsiyet veya biyolojik cinsiyet “kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve fiziksel farklılıklara” işaret ederken; toplumsal cinsiyet “toplumun kadın ve erkek olamaya yüklediği birtakım sorumluluklara, beklentilere ve kalıp yargılara” vurgu yapmaktadır (Başar, 2020: 1; Aytac, 2020: 374).

² Bu emek doğallaştırılmış bir nitelik taşımaktadır. Ev içi, aile, özel alan bu ve bunun gibi alanlardaki işler kadın doğasının bir parçası, kadınların doğal yatkınlıkları olarak sunulmaktadır ve bu sebeple burada harcanan emek iş değil davranış biçimi olarak kabul edilmektedir. İkinci olarak, bu emek görünmeyen bir emektir çünkü ev içinde yapılan işlerin mesai saatleri mevcut değildir. Üçüncü olarak ise, bu emek karşılıksız olduğu için görünmez bir emek olarak nitelendirilmektedir (Acar-Savran ve Demiryontan, 2020: 10-11; Özates, 2015: 32-34).

³ Fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zarar vermeyi amaçlayan, bunlarla sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan ve cinsiyete dayalı şiddet ve tacizi de kapsayan, tekrar unsuruna bakılmaksızın, kabul edilemez davranış ve uygulama veya bunlara ilişkin tehditler (ILO, 190).

farklı açılardan da bakarak şiddeti “aşırı bir saldırganlık biçimi” olarak ifade ederek kapsamın sınırı hakkında kişileri daha fazla düşünmeye sevk etmiştir. Türkiye’de ise Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da şiddet “Kişiyi, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak daha geniş bir perspektifle tanımlanmıştır (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012). İlk bakışta şiddet, akıllarda fiziksel nitelikli bir eylemi çağırıştırıyor olsa da hak ihlali/engelleme çerçevesinde açıklandığında ve de zihinsel ve ruhsal sonuçları değerlendirildiğinde şiddetin açık, örtük, doğrudan, dolaylı, sözlü, sözsüz gibi birçok formunun bulunduğu görülmektedir. Çünkü şiddet temel anlamda kişiyi birçok haktan mahrum bırakan, temel “insan hakkı ihlali” kapsamında değerlendirilmeli ve ele alınmalıdır (Cengiz, 2021, s. 44-45). Bu ve bunun gibi davranışların işyeri sınırları ve iş unsurları dahilinde gerçekleşmesi ise işyerinde şiddet kavramıyla tanımlanmaktadır. Çünkü “çalışana yönelik, fiziksel veya psikolojik zarar verme amaçlı her türlü eylem veya olay” işyerinde şiddet olarak nitelendirilmektedir (Wiskow, 2003: 7).

İşyerinde maruz kalınan şiddet çalışanlar üzerinde gerek kısa dönemde gerekse de uzun dönemde etkileri kolay kolay silinmeyecek izler bırakmaktadır. Örneğin yapılan birçok araştırmada çalışanların maruz kaldığı şiddet, taciz ve saldırganlık davranışı sonucu stres, kaygı ve tükenmişlik düzeylerinin arttığı, benlik saygısının ve özgüvenin azaldığı, insan ilişkilerinde bozulmaların arttığı ve de en son nokta olarak intihar eğiliminin olduğu görülmektedir (Dursun ve Aytaç, 2011; Dursun, 2012; Biçkes, Çizmeci, Göver ve Pomak, 2017; Schat ve Kelloway, 2003). Bununla birlikte, çalışanın maruz kaldığı şiddet içeren davranışların çalışmakta olduğu örgüte de birtakım yansımaları olmaktadır. Şiddet davranışının yaşandığı işletmelerde iş tatmini, örgüte bağlılık, motivasyon ve örgütsel vatandaşlık seviyelerinde azalma yaşanırken, örgüt içi huzursuzluğun bir belirtisi olarak işgücü devir ve erken emeklilik oranlarında da artışlar yaşanabilmektedir (Dursun, Başol ve Aytaç, 2020: 212).

Kadına yönelik şiddet ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği çerçevesinde şekillenen “bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen” cinsiyet temelli bir şiddeti ifade etmektedir (Başar ve Demirci, 2015: 42). Daha açık bir ifadeyle kadına yönelik şiddet “kadınlarda psikolojik, ekonomik, fiziksel ya da cinsel etkileri oluşturan ya da oluşturmaya yönelik, kadınların şahsi veya sosyal hayatlarında gerçekleşebilen ve sonrasında da uzun bir süre şiddete maruz kalan kadın üzerinde etkileri süren her türlü baskı, davranış, tehdit içeren hareketler” olarak ifade edilmektedir (Öztürk, Öztürk ve Tapan, 2016, s. 140). Birleşmiş Milletler (BM)’in “Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge” sinde ise kadına yönelik şiddetin unsurlarına dikkat çekilerek “amaçları bakımından kadınlara yönelik şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi” anlamına geldiği ifade edilmiştir (BM, 1993).

Kavramsal açıklamalardan sonra, daha somut bir şekilde kadına yönelik şiddet rakamlarda kendini daha açık bir şekilde göstermektedir. Örneğin BM Kadın Komisyonu’nun Kasım 2021’de yayınladığı rapora göre kadına yönelik şiddetin diğer krizleri/sorunları besleyen küresel bir kriz/sorun olduğu belirtilmiştir. Bu rapora göre nerdeyse her 2 kadından 1’inin kendisinin ya da tanıdığı bir kadının farklı şekillerde şiddeti deneyimlediği belirtilirken, her 5 kadından 3’ü kamusal alanlarda şiddetin bir türü olan cinsel taciz gözle görülebilir bir şekilde arttığı ifade edilmektedir (BM Kadın Komisyonu, 2021). Benzer bir şekilde, Türkiye’de 2000 kişinin katılımıyla yapılan “Kadına Şiddet Araştırması 2020” sonuçlarına göre araştırmaya katılan kadınlar için toplumun en büyük sorunu şiddet (yüzde 76) olarak öne çıkarken, diğer önemli bir sorun ise şiddetin bir türevi olan sokaktaki “taciz” ve “baskı”nın (yüzde 73) olduğu görülmektedir (Kadına Şiddet Araştırması, 2020). KAMER’in (Kadın Merkezi) “Suçlu Kim?” isimli raporunda ise araştırmaya katılan 726 kadından yüzde 83’ünün ekonomik şiddet, yüzde 48,3’ünün fiziksel şiddet, yüzde 89,9’unun psikolojik şiddet ve yüzde 69’unun ise sözel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (KAMER, 2018). Farklı bir örnek olarak ise, Kadın Dayanışma Vakfının 2021 yılını içeren faaliyet raporuna göre vakfa

başvuranların yüzde 38'inin başvuruyu şiddet nedeniyle destek almak için yaptığı görülmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2021).

Sosyal hayatta karşılaşılan şiddet olaylarının yansımaları benzer yöntemler doğrultusunda çalışma hayatına da yansımaktadır. Çalışma hayatında dezavantajlı gruplar içinde yer alan kadınlar erkeklere kıyasla bu şiddet içeren eylemlerden çok daha fazla mağdur olmaktadır. Örneğin 2019 World Risk Poll (Dünya Risk Anketi) sonuçlarına göre bazı ülkelerde, kadın işçilerin yüzde 75'i işyerinde şiddet ve tacizden endişe duyduğu sonucuna ulaşılırken, kadın işçilerin yaklaşık olarak yüzde 11'inin işyerinde şiddete ve tacize maruz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca anket sonuçlarında işyerinde şiddet ve tacize uğrayan kadın çalışanların oranlarına ilişkin verilere (Uganda, yüzde 41; Zambia, yüzde 47; Malawi, yüzde 45) de yer verilmektedir (World Risk Poll, 2019). Türkiye'de ise farklı kuruluşlar tarafından konuya ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Örneğin DİSK/Genel-İş tarafından "Covid-19 Salgınının Kadın İşçiler Üzerindeki Etkileri Araştırması" adlı çalışmasında araştırmaya katılan kadın çalışanların yüzde 17,4'ünün, yani her 10 kadın işçiden 2'sinin işyerinde şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Şiddete maruz kalanlara bu şiddetin türü sorulduğunda ise yüzde 82,5'inin psikolojik tacize maruz kaldığı belirlenmiştir (DİSK/Genel-İş, 2021). Farklı bir örnek olarak, Öz İplik İş Sendikası tarafından "İşyerinde Kadına Yönelik Şiddet ve Tacizin Önlenmesi" Projesi kapsamında yapılan çalışma sonuçlarına göre araştırmaya katılan kadınların tamamı işyerinde şiddet olduğunu vurgularken aynı zamanda sözlü şiddete hem maruz kaldığını hem de tanık olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmaya göre kadınların yüzde 50'sinin işyerinde cinsel taciz olaylarıyla sık sık karşılaştığı tespit edilmiştir (Öz İplik İş Sendikası, 2021).

Kavramsal yapı ve çeşitli araştırmalarda elde edilen veriler sonucunda, "kadına yönelik şiddet", özellikle de cinsiyet temelinde işyerinde gerçekleşen şiddet temel anlamda "ekonomik şiddet", "fiziksel şiddet", "psikolojik şiddet" ve "cinsel şiddet" başlıkları altında değerlendirilebilmektedir. Ekonomik şiddet, mağdurun ekonomik kaynakları ya da faaliyetleri üzerindeki kontrolünden yoksun bırakılarak güçsüz duruma düşmesinin sağlanmasıdır (Cengiz, 2021, s. 45). Kadına yönelik gerçekleşen ekonomik şiddette ise erkek, paranın kontrorlünü kendi hakimiyeti altına almaktadır. Farklı bir yaklaşımla ise ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların kadın üzerinde bir kontrol etme aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir (Gürkan ve Coşar, 2009, s. 125). Bu noktada ekonomik şiddet ağırlıklı olarak sosyal hayatta karşılaşılan bir durum olarak gözükmekle beraber, çalışma hayatında da çeşitli yansımaları bulunmaktadır. Kadına yönelik ekonomik şiddet ise kadının çalışmasını engellemek, kadının kazandığı paranın bir kısmına ya da tamamına el koymak, kadının mesleğinde yükselmesine yardımcı olacak imkanları değerlendirmesine engel olmak, parasını nasıl yöneteceğine karışmak vb. gibi davranışlarla örneklenebilir (Öztürk, Öztürk ve Tapan, 2016: 140; İnci, 2019: 191). Bu konuyla paralel olarak, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarının onları ev içi şiddetten koruyacağı yönünde genel bir algı mevcuttur. Ancak istihdam ve ev içi şiddet ilişkisinde genellemeden kaçmak gerekmektedir. Zira bu durum istihdamın şekline, sosyal güvence şartlarına, işteki statüye ve de belki en önemlisi sosyo-kültürel yapıya bağlı olarak değişmektedir (Ecevit ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2020: 160-187).

Şiddetin toplum tarafından diğer şiddet türlerine göre daha çok bilinen ve göz önünde olan şekli olan fiziksel şiddet, kuvvetin korkutma, yıldırma ve sindirme aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Fiziksel şiddet davranışları ise tekme atmak, ısırarak, tokat atmak, itelemek, fırlatmak vb. gibi olabileceği gibi saç kesmekten boğazı kesmeye kadar fiziksel temasla gerçekleşen ve sonuçları çok ağır olan davranışları içermektedir (Yıldız, Kaya ve Bilir, 2011; Cengiz, 2021: 54). Fiziksel şiddet içeren davranışların kadına yönelik gerçekleşmesinde ise güç gösterisi ve kadını kontrol altına alma isteği bulunmaktadır (Fraim, 2012: 1). Bu durum ise şiddete uğrayan kadının hem fiziksel hem de psikolojik anlamda çöküntü içine girmesine neden olmaktadır. Bir diğer şiddet türü olan psikolojik şiddet kadın üzerinde görünür fiziksel etkileri bulunmamakla birlikte esasında diğer şiddet kaynaklarının temelini oluşturmaktadır. Daha farklı bir söylemle, diğer tüm şiddet türlerinin başlangıç psikolojik şiddettir. Gerek sosyal hayatta gerekse de çalışma hayatında kadına yönelik olarak küçük düşürücü ifadelerin kullanılması ve küfredilmesi, kadınla alay edilmesi, kadının sosyalleşmenin engellenmesi ve dışlanması gibi davranışlarla psikolojik şiddet kendini gösterebilmektedir. Bu davranışlar sonucu ise stres ve kaygı düzeylerinde artış yaşanırken, korku

ve çaresizlik psikolojik şiddet davranışlarına maruz kalan kadın için kaçınılmaz olmaktadır. Son olarak, şiddetin başka bir türü olan cinsel şiddet ise çoğu zamana kadar fiziksel şiddetin bir uzantısı olarak görülmekteydi. Ancak günümüzde artan farkındalıkla birlikte cinsel şiddetin fiziksel bir etkiden ziyade gözle ve sözle kadının taciz edilmesi gibi davranışları da içeren bir şiddet türü olarak bilinmektedir. Bu noktada önemli olan durumlar ise kadının/kişinin rızasının olmaması, kısıtlama ve cinselliğe yönelik zorlama eylemlerini barındırması olarak karşımıza çıkmaktadır (Mutlu, 2006: 30; Kılıç, 2019: 4).

Gerek çalışma hayatında gerekse de sosyal hayatta çeşitli şekillerde şiddete uğrayan kadında en görünür olarak fiziksel sağlık sorunları oluşmakla beraber, çözümü oldukça zor olan psikoloji sorunların da olduğu söylenebilir. Tüm bunların yanında, kadınlara karşı yapılan şiddet yönelimleriyle beraber toplum sağlığı da ciddi şekilde yara alabilmektedir.

3. Çalışan Kadına Yönelik Şiddetin Yasal Düzenlemelerdeki Yeri

Gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuatta doğrudan veya dolaylı olarak, kadına yönelik şiddetin yasaklanması ve/veya bu şiddetle mücadele edilmesi adına yürürlükte bulunan çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin temel amacı sosyal yapı içinde veya hayatın rutin akışında toplumsal cinsiyetten kaynaklanan kadın erkek eşitsizliğinin yansıması olan birtakım uygulamaların/davranışların önüne geçmektir. Bu amaç çerçevesinde oluşturulan kimi düzenlemelerde direkt olarak, çalışma hayatında kadın erkek eşitliği, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları veya kadına yönelik şiddet ve tacizle mücadele kapsamında oluşturulan hüküm ve öneriler dikkat çekerken, kimi hukuksal düzenlemelerin ise dolaylı yoldan bu konulara atıflar yaptığı ve/veya düzenlediği görülmektedir.

Kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet ve taciz konusunda ulusal mevzuatta çeşitli düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Örneğin Anayasa'da, Ceza Kanun'unda, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda ve Medeni Kanun'da kimi zaman direkt, kimi zaman atıflar yapılarak eşitlik ve şiddet konularının ele alındığı dikkat çekmektedir. İş Kanun'unda ise çalışma hayatına yönelik olarak eşitlik, şiddet ve taciz konuları kapsamında farklı düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Benzer şekilde uluslararası mevzuatta da kadın erkek eşitliği ve de şiddetin önlenmesi düsturuyla düzenlenen çokça sözleşme ve tavsiye kararı mevcuttur. Örneğin, evrensel açıdan kadın haklarının her kadına tanınması gerekliliğini içeren temel esaslar çerçevesinde şekillenen, kadınlara yönelik olarak özel alan ve kamusal alandaki şiddet konusunu ele alan BM'in "Kadınlara Yönelik Her Türlü Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (CEDAW)" dünya kadınları için önemli bir mihenk taşı olmuştur (Gülmez, 2006: 224). Farklı bir örnek olarak, ev içi şiddeti, kadına yönelik şiddeti ve kadınlara yönelik olarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti tanımlayan, bu şiddetin gerçekleşebileceği yerlerin çerçevesini çizen ve şiddeti yasaklayan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi", bilindik adıyla "İstanbul Sözleşmesi" kadınlara karşı şiddetle mücadele konusunda önemli bir hukuki kale niteliğindedir (Bakırcı, 2015). Benzer şekilde ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) da farklı tarihlerde, kapsam ve içeriğinde değişiklikler olmakla beraber, eşitlik ve şiddetin önlenmesi temelinde çeşitli sözleşmeler imzalamış ve farklı tavsiye kararları almıştır⁴.

ILO tarafından imzalanan 190 sayılı "Şiddet ve Taciz Sözleşmesi" ve de 206 sayılı tavsiye kararları gerek içerik olarak gerekse de kapsam olarak diğer sözleşme ve tavsiye kararlarından farklıdır. Çünkü daha önce ILO düzenlemelerinde şiddet ve taciz konusuna çokça atıfta bulunulmuş olmasına rağmen ilk defa bir düzenlemenin ana temasının bu konu olduğu görülmektedir. Bu

⁴ Örneğin 111 sayılı "Ayrımcılık Sözleşmesi" çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığı dahil her türlü ayrımcılığın kaldırılması yönünde ülkelere çeşitli sorumluluklar yüklerken, kadınlara yönelik ayrımcılık ve de cinsel taciz devletler için oldukça olumsuz bir kriter olarak değerlendirilmiştir (Gülmez, 2006, s. 223; Demirkaya ve Güler, 2021, s. 2764; ILO, 1958). 100 No'lu "Eşit İşe Eşit Ücret Sözleşmesi" ücret eşitsizliğinin önlenmesi düşüncesiyle olduğu için bir bakıma ekonomik şiddete vurgu yapmaktadır. 189 Sayılı "Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş" hakkındaki sözleşmede ise özel alanlarda çalışan kadınların uğraması muhtemel şiddet biçimleri ele alınmaktadır (Akalın, 2020: 43-44; ILO, 2011; ILO, 1951).

sebeple 190 sayılı sözleşme çalışma hayatında şiddet ve taciz konusunu ana tema olarak alan ilk özgün uluslararası nitelikte bir düzenleme olduğu için çalışma hayatı adına bir mihenk taşı niteliğindedir (Demirkaya ve Güler, 2021). Örneğin sözleşmede şiddet ve taciz kavramlarının kapsamının oldukça geniş tutulduğu görülmektedir. Bu sözleşmede çalışma hayatında şiddet ve taciz terimlerinin “fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zararı amaçlayan, bunlarla neticelenen veya neticelenmesi muhtemel olan, bir defaya mahsus veya tekrarlanan, bir dizi kabul edilemez davranış ve uygulamaları veya bunlarla ilgili tehditleri ifade eder ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve tacizi de içerdiği” belirtilmiştir (ILO, 2019: m. 1/1-a).

190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesinde kapsamında, “kayıtlı veya kayıt dışı”, “özel veya kamu”, “geçici ya da sürekli hatta staj yapan”, ayırım yapmaksızın tüm sektör çalışanlarına yönelik bir kapsayıcılık söz konusudur. Şiddet ve tacizin meydana gelebileceği yerler geniş bir perspektifte tanımlanarak hem kamusal hem de özel alanlar çalışma yeri olarak ele alınmaktadır (ILO, 2021). Ayrıca çalışma hayatında şiddet ve de tacize en çok uğrayanların “kadın çalışanlar” olduğu vurgulanarak bu konu üzerine titizlikle durulduğu da görülmektedir (Belet, 2022). Ek olarak, aile içi şiddet çalışma yaşamına ilişkin bir standart olarak ele alınmakta olup, bu şiddetin güvenlik, sağlık ve işe devamlılık gibi konularla bağlantılı olduğu konusu göz önünde tutulmaktadır. Bu doğrultuda çalışma yaşamına yönelik yapılan düzenlemelerde, aile içi şiddeti önleyici ifadeler de bulunmaktadır (Güler ve Demirkaya, 2022; ILO, 2019). Tüm bu düzenlemeler de göstermektedir ki gerek çalışma hayatında gerekse de sosyal hayatta şiddet ve tacize yönelik olarak oluşturulan (özellikle kadına yönelik şiddet ve taciz) yasal düzenlemeler içinde 190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi çok ayrı ve önemli bir yer tutmaktadır.

4. Araştırma Amaç ve Yöntemi

Çalışma hayatında dezavantajlı konumda olan kadınların bu durumuna bir de sosyal güvence kapsamı dışında çalıştırılmaları eklenince durum gerek kadınlar açısından gerekse de çalışma yaşamında “insana yakışır iş” dinamikleri açısından içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır. Bu çalışmada, farklı alanlarda kayıt dışı çalışan kadınların şiddeti algılayışları ve bu şiddetin kadınlar üzerindeki yansımalarının tespiti amaçlanmaktadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda birincil veri kaynaklarının kullanımı gerçekleştirilmiş olup araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenolojik yaklaşımdan yararlanılmıştır. Araştırma kayıt dışı çalışan kadınların şiddet algıları ve şiddetin onlar üzerindeki yansımalarına ilişkin düşüncelerini inceleniyor olması nedeninle, nitel araştırma kapsamında fenomenolojik desenin kullanılmasına imkân vermektedir. Asıl amacı “insan deneyimlerini anlamak” olan fenomenolojik yaklaşım “insanların belirli bir kavramla ilgili anlayışlarını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan” bir yöntemdir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020: 156; Creswell, 2017: 14). Ek olarak fenomenolojik desen “konuya ilişkin olarak kişisel deneyimlerden hareketle ortak bir betimleme yapma üzerinde durmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 67).

4.1. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında yarı-yapılandırılmış görüşme yönteminin kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu soruların kullanılması kısıtlı bir zaman içerisinde en verimli sonuçların elde edilebilmesi adına oldukça önemlidir (Gülbüz ve Şahin, 2018, s. 430). Kullanılan bu yöntemde temel amaç, “grubun her üyesinin kendi görüşleri üzerine konuşmalarını sağlayarak derin bilgi elde etmek” tir (Kümbetoğlu, 2015: 119). Ayrıca bu yöntemle “bireylerin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını belirleyerek onları yakından tanıma olanağı oluşmaktadır” (Dursun, Yıldız Bağdoğan ve Aytaç, 2021: 31).

Araştırma doğrultusunda katılımcılara yöneltilen sorular belirli bir konu bütünlüğü çerçevesinde hazırlanmıştır. Literatür taraması sonucu oluşturulan görüşme soruları işlenen konu kapsamında çalışmaları bulunan iki akademisyene sunulmuş ve sorulara ilişkin görüşleri alınmıştır. Geri dönüşler doğrultusunda yapılan düzenlemelerle araştırma sorularının yeterliliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Oluşturulan soruların tüm katılımcılar tarafından anlaşılabilir olması adına iki kadın ile ön test gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler, 2022 Ekim ayında Erzincan ilinde kayıt dışı olarak farklı alanlarda çalışmakta olan 11 kadın ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Gönüllülük esas çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmeler çalışma saatleri dışında katılımcılar için uygun olan zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca her bir görüşme yaklaşık olarak otuz ile kırk dakika arasında gerçekleşmiştir. Yapılan araştırmada elde edilen verilerin bilimsel bir çalışma için kullanılacağı ve de kimliklerinin belirtilmeyeceğinin bilgisi katılımcılara verilmiştir. Devamında, katılımcılara yapılan araştırma hakkında kısa bilgi verilerek görüşmeye geçilmiştir. Ayrıca görüşmeler esnasında dikkat çekici noktalara ilişkin çeşitli notlar alınmış ve görüşmelerde ses kaydı gerçekleştirilmiştir.

4.2. Katılımcılar

Nitel araştırmalar, genellikle gözlem ve görüşme yöntemleri doğrultusunda uygulandığı için nicel araştırmaların tersine geniş örneklemelere gereksinim duymamaktadır. Çünkü bu tür araştırmalarda belirli bir süre sonra görüşmeler veya gözlemler kendini tekrarlamaya başlamaktadır (Baltacı, 2019: 373). Ayrıca örnekleme dahil edilecek olan katılımcılardan elde edilmesi planlanan verilerin derinliği ve genişliği örneklem büyüklüğüyle ters orantılıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 123). Literatür incelendiğinde katılımcı sayılarının belirlenmesine yönelik olarak farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin Starks & Trinidad (2007) katılımcı sayısının 10'u geçmemesi gerektiğini belirtirken, Rubin ve Babbie (2016) 3-10 katılımcı ile araştırmanın gerçekleştirilmesini önermektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı çerçevesinde tespit edilen katılımcılardan alınan bilgilerin doyum noktası çalışma grubunun sınırları olarak oluşturulmaktadır (Creswell, 2021: 159).

Araştırmanın çalışma grubunu Erzincan ilinde kayıt dışı olarak çalışmakta olan 11 kadın oluşturmaktadır. Bu çerçevede görüşülen katılımcıların 5'i ev bakım hizmeti veren çalışan (ev işçisi), 4'ü kafe çalışanı ve 2'si tarım işçisidir. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Zincirleme yöntem olarak bilinen bu yöntem ile zengin veri elde edilebilecek bireylere odaklanılmakta (Creswell, 2017), bu bireyin/bireylerin yardımıyla da diğer bireylerle görüşüp zincirleme olarak örnekleme oluşturulmaktadır (Baltacı, 2018: 254). Farklı bir söylemle, kartopu örnekleme yöntemiyle katılımcıların sosyal ağ bağlantıları kullanılarak yeni katılımcılara ulaşılması sağlanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 133).

5. Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları, görüşme verilerinin betimsel olarak analiz edilmesiyle değerlendirilmiştir. Kayıt dışı çalışan kadınlarla şiddet ve şiddetin yansımaları çerçevesinde yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan bulgular konu bütünlüğü doğrultusunda birtakım başlıklar altında toplanarak yansıtılmıştır. Araştırma çerçevesinde elde edilen veriler incelenmiş olup şiddet farkındalığı (şiddet algısı, şiddet davranışı), aile içi şiddet (eş kaynaklı şiddet, ekonomik şiddet), çalışma hayatında kadına yönelik şiddet (şiddetin türü, şiddet uygulayanlar), güvencesizlik ve kadın olmak (sosyal koruma yoksunluğu, sosyal haklara erişememe ve cinsiyetin önemi) ve şiddetin kadın üzerindeki yansımaları (psikolojik ve ekonomik yansımaları, verilen tepkiler) şeklinde bir gruplandırma ile tasnif edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma dahilinde her bir konu ile ilgili tespit ve değerlendirmeler, katılımcıların görüşmeler esnasında vermiş oldukları ifadelerden doğrudan alıntı yoluyla betimsel bir biçimde aktarılmıştır.

Ayrıca, katılımcıların kişisel verilerinin mahremiyeti dikkate alınarak ve de görüşme sırasına dikkat edilerek görüşme gerçekleştirilen her bir katılımcı metin içinde yapılan doğrudan alıntılarda "X. Ev İşçisi" veya "X. Kafe Çalışanı" şeklinde kodlanmıştır.

5.1. Demografik Veriler

Görüşme yapılan katılımcılara ilişkin bilgilere Tablo 1'de yer verilmektedir. Araştırmaya katılanların 5'i ev işçisi, 4'ü kafe çalışanı ve 2'si tarım işçisi kadındır ve tüm katılımcılar kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Ev işçilerinin ve tarım işçilerinin eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kafe çalışanlarının 2'si ise üniversite öğrencisidir. Araştırmaya katılanların 7'si evli iken 4'ü evli değildir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Eğitim Durumu	Yaş	Medeni Durum	Mesleki Tecrübe	Görev
1.Ev İşçisi	İlkokul	52	Evli	13 yıl	Temizlik/Yemek
2.Ev İşçisi	Ortaokul	49	Evli	10 yıl	Çocuk Bakımı
3.Ev İşçisi	Eğitim Yok	61	Evli Değil	5 yıl	Temizlik/Yemek
4.Ev İşçisi	Eğitim Yok	59	Evli	11 yıl	Yaşlı Bakımı
5.Ev İşçisi	İlkokul	55	Evli	15 yıl	Temizlik/Yemek
1.Kafe Çalışanı	Ortaokul	56	Evli	5 yıl	Bulaşık
2.Kafe Çalışanı	Lisans	22	Evli Değil	2 yıl	Garson
3.Kafe Çalışanı	Ortaokul	53	Evli	8 yıl	Mutfak/Aşçı
4.Kafe Çalışanı	Lisans	21	Evli Değil	1,5 yıl	Garson
1.Tarım İşçisi	İlkokul	63	Evli	23 yıl	Tarla İşleri
2.Tarım İşçisi	Ortaokul	59	Evli Değil	25 yıl	Tarla İşleri

5.2. Şiddet Farkındalığı

Şiddet, günlük hayatın her yönünde etkili olan, birey ve toplum üzerinde ciddi travmalar yaratan bir durumdur. Toplum içinde aleni veya örtülü bir şekilde var olan şiddet döngüsel ve ilişkisel bir nitelikte olup diğer şiddet türlerini de doğrudan veya dolaylı olarak tetikleyebilmektedir. Ayrıca bazı durumlarda şiddet türlerinden yalnızca biri gözlemlenirken, bazı durumlarda ise birkaç şiddet türünün bir arada yaşandığına da tanıklık edilebilmektedir. Ancak görünür ve somut olması sebebiyle toplum içinde ilk akla gelen şiddet türü fiziksel şiddet olmakta olup, diğer şiddet türlerinin görünürlüğünün az olması onları arka plana iterek “şiddet” temasından uzaklaşarak yorumlanmasına sebep olmaktadır. Ev işçileri, kafe çalışanları ve tarım işçileriyle yapılan görüşmelerde de toplumsal algıya paralel olarak, şiddet tanımlarının fiziksel şiddet üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

“Aklıma hemen fiziksel saldırılar geliyor. Bir kişinin size saldırmaması, vurması, itelemesi olarak ifade edebilirim. Ama farklı şiddet türlerinin de olduğunu biliyorum...” (2. Ev İşçisi)

“Bence şiddet temel olarak erkek gücünün kadını susturmak için kullanılmasıdır... Çevremdeki arkadaşlarıma da sorsanız şiddet dinilince akıllarına direkt olarak kocalarının onları fiziki anlamda örselemesi gelir...” (1. Tarım İşçisi)

Bireylerin gerek kendi hayatlarında gerekse de yakınlarının yaşantılarında karşılaştıkları dramatik olaylar bazen bilinç altında bazen de hayatın akışında bir şekilde saklanabilmektedir. Ancak bu ve bunun gibi olayların tekrarlanması, bu olayları veya davranışları çağrıştıracak ifadelerin kullanılması yaşanmışlıkların tekrardan hatırlanmasına sebep olabilmektedir. Bu çerçevede, katılımcılara gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmeler esnasında, şiddet unsurlarının daha iyi kavranmasıyla katılımcıların maruz kaldıkları veya karşılaştıkları şiddet davranışlarının nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği üzerine örnekler verdikleri ve bu doğrultuda şiddet içeren davranışların kapsamını genişlettikleri tespit edilmiştir.

“Bir insanın başka bir insana kasıtlı olarak zarar vermesi şiddet davranışlarıdır. Bunun içine fiziksel müdahaleler de girer, duygusal tahribatta veya ekonomik anlamda yaşatılan mağduriyetler de...”

Bilemiyorum ama küfür, hakarete bence bir çeşit şiddettir.” (3. Kafe Çalışanı)

“Belki konudan biraz uzak olacak ama, bir erkeğin bir kadını ağlatması bile şiddet sayılabilir bence. Çünkü bir tarafta ezen, güçlü birinin varlığı, diğer tarafta ise farklı şekillerde mağdur olan birisi bulunmaktadır...” (1. Ev İşçisi)

“Bence çok ama çok geniş düşünebiliriz. Çünkü çevremize baktığımız zaman küfür, hakaret etmek, dik dik bakmak, arkadaşlarının yanında azarlamak, dövmek, sövmek... bence bunların hepsi şiddettir.” (4. Kafe Çalışanı)

Özetle, görüşme gerçekleştirilen katılımcılar şiddeti temel olarak fiziksel şiddet çerçevesinde tanımladıkları gözlemlenmiştir. Ancak görüşmeler ilerledikçe ve şiddet hakkında anlık olsa da bilgiler edindikçe şiddete ilişkin düşünce ve algılarının kapsamının da genişlediği, fiziksel şiddete ek olarak, ekonomik şiddet, duygusal şiddet ve sözlü şiddet örneklerinin de verildiği görülmektedir.

5.3. Aile İçi Şiddet

Toplumsal alanda olduğu gibi özel alanda da kadınlar şiddetin farklı şekillerine maruz kalabilmektedir. Kimi zaman şiddetin şekli fiziksel olabileceği gibi kimi zaman da küfür ve hakaret

argümanlarıyla sözel bir şiddet ile karşılaşlabilmektedir. ILO yayınlamış olduğu 190 sayılı sözleşmede aile (ev) içi şiddetin de çalışma yaşamını, işçi sağlığı ve güvenliğini ve de istihdamı etkileyebileceği, bu sorunun çözümü için devletlerin, işverenlerin ve sendikaların kritik öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda, aile içi şiddet ev sınırları içinde kalmayıp çalışma hayatında verimlilikten toplumsal sağlığa kadar insanın olduğu bütün ortamları etkilemektedir. Farklı dönemlerde yapılan araştırmalar⁵ aile içi şiddetin Türkiye içinde ciddi bir problem olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında aile içi şiddet çerçevesinde sorulan sorulara alınan cevaplar maalesef katılımcıların da birçoğunun farklı şekillerde aile içi şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Bu şiddetin ağırlıklı olarak sözel şiddet olduğu, ama fiziksel şiddetinde katılımcılar üzerinde uygulandığı anlaşılmaktadır

"Bazen küfür ettiği veya ağzının içinde söylendiği oluyor..." (1. Tarım İşçisi)

"Gençken küfür de ediyordu, bazen dövdüğü de oluyordu... Hatta bir keresinde hamileyken sinirlenip üstüme yürümüştü, sokağa kaçmıştım korkudan..." (4. Ev İşçisi)

Fiziksel veya sözlü şiddetin yanı sıra şiddet kendini çalışan kadınlar üzerinde farklı şekillerde gösterebilmektedir. Şöyle ki bu durum kimi zaman kadınların çalışma hayatına girme veya meslek seçme özgürlüklerinin kısıtlanması şeklinde oluşabileceği gibi bazı zamanlarda da kadının elde ettiği ekonomik kazancın tamamına veya bir kısmına el koyma şeklinde yani "ekonomik şiddet" biçiminde olabilmektedir. Evli katılımcıların neredeyse tamamının kendi kazançları üzerinde tam anlamıyla bir özgürlüğünün olmadığı görülmektedir. Elde edilen kazancın kimi zaman tamamına, kimi zaman bir bölümüne eşler tarafından el konulduğu, hatta bazı durumlarda harcama alanlarına müdahale edildiği tespit edilmiştir.

"Maaşı genelde ay başında alıyorum. Eşim ayın ortasında alıyor. Büyük bir kısmını ona bırakıyorum.

Az bir kısmıyla da kendi ihtiyaçlarını gidermeye çalışıyorum" (5. Ev İşçisi)

"Evet biliyorum hayat müşterek ama ben de kazanıyorum eşim de kazanıyor. Ay sonunda benim elimde bir şey kalmıyor... Tüm masraflar benim kazandığım paradan gidiyor... Bir keresinde şakayla karışık söyledim yemediğim küfür kalmadı..." (1. Kafe Çalışanı)

Farklı bir açıdan bakıldığında ise toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda evin geçimini sağlayan, kamusal alanda bulunan tarafın erkek, özel alanda bakım hizmetleriyle uğraşan ise kadın olunduğu düşünülmektedir. Bu durum ise beraberinde güç unsurunun (ekonomik güç) erkek üzerinde toplanması sonucunu doğurmaktadır. Ancak yaşanan gelişmelerle beraber kadınların çalışma hayatına girmesi ve ekonomik olarak ayakları üzerinde durabilmeleri hane içindeki güç/otorite figüründe değişmelere, daha kaba bir tabirle sarsılmaya neden olmuştur. Bu durum ise erkeklerin eşlerinin çalışmaları düşüncesine mesafeli kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Birçok katılımcı eşinin çalışma düşüncesine başlarda sıcak bakmadığı ama ekonomik zorluklar nedeniyle bu durumu kabul ettiği görülmektedir. Evli olan katılımcıların büyük bir çoğunluğu ise eşlerinin ekonomik durumlarının gerçek anlamda iyi olması halinde, kendilerinin çalışmalarına izin vermeyebilecekleri üzerinde durmuştur.

"Eşim işinden ayrıldı. Birikmiş var ama nereye kadar. Ev kirası, masraflar çocuklar vs... Başta sıcak bakmadı ama sonra o da tamam dedi..." (2. Ev İşçisi)

"Bir bakıma istiyor bir bakıma istemiyor. Çünkü ben çalışıyorum ve ek gelir giriyor eve. Diğer taraftan da istemiyor çünkü kadın kısmı evde oturur düşüncesiyle büyümüş birisi. Onun işi de zor..." (3. Kafe Çalışanı)

Özetlemek gerekirse, görüşme gerçekleştirilen katılımcıların aile içinde eşleri tarafından farklı şekillerde şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bu şiddetin fiziksel ve sözel olarak ortaya çıktığı görüldüğü gibi ekonomik şiddet olarak da oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca eşlerin çalışma düşüncesinin toplumsal cinsiyet eşitliği düşüncesiyle değil de tamamen ekonomik sebeplerden dolayı gerçekleştiği de ifade edilebilir.

⁵ 2015 yılında TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" sonuçlarına göre araştırmaya katılan kadınların yüzde 36'sı fiziksel, yüzde 44'ü duygusal ve yüzde 30'u ise ekonomik şiddete eşi veya birlikte olduğu erkek tarafından maruz kaldığı tespit edilmiştir (TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

5.4. Çalışma Hayatında Kadına Yönelik Şiddet

Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları belki de en önemli sorunların başında işyeri ve iş/işyeri kaynaklı şiddet gelmektedir. Toplumsal hayatta olduğu gibi çalışma hayatında da kadınlar sadece cinsiyetlerinden dolayı ikinci plana atılabilmekte, bu durum ise onları diğer gruplara kıyasla şiddete daha açık bir hale getirebilmektedir. Gerek toplumsal hayatta gerekse de çalışma hayatında şiddet davranışlarının erkeklerden ziyade kadınlara yöneldiği görülmektedir. İşyerinde odağına kadınları alan şiddet davranışlarının ise genel olarak işverenler, iş arkadaşları ve kimi zaman ise müşteriler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Görüşmeler sonucu elde edilen bulgular da çalışma hayatında yaşanan olaylara paralel bir nitelik taşımaktadır. Araştırma kapsamında katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan şiddet davranışının ağırlıklı olarak işverenler tarafından, kimi zaman ise iş arkadaşları tarafından uygulandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan kafe çalışanları özelinde ise, kimi zaman bu durumun müşteriler tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir

"Tarlada bize çavuş⁶ bazen bağıryor çağırıyor hatta ağzının içinde sessiz sessiz küfür bile ediyor..."

(2. Tarım İşçisi)

"Sadece bu işyerinde değil, çalıştığım çoğu işyerinde işverenler güç gösterisi için veya çalışanı sindirmek için bağırıp çağırıyordu. Bazen müşterinin yanında bazen arkadaşlarının özellikle kadın çalışanlar sözlü olarak baya hırpalanıyordu... Bana denk gelmedi ama yaşça büyük erkek garsonların kadın arkadaşlara bağırıp çağırdığını çok duydum..." (3. Kafe Çalışanı)

İşyerinde karşılaşılan şiddet davranışının bazen tehdit, bazen sözlü taciz ve bazen de psikolojik taciz (mobbing) şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Hatta bu şiddet davranışlarının işyeri sınırları içinde kalmayıp iş dışı zamana (alışverişte ve konserde) yayıldığı belirlenmiştir.

"Haftada en az bir kere "ayağınızı denk alın" ifadesini ben ve benim gibi çalışan arkadaşlar duyuyoruz... Ve bir de "bu işe girebilmek için dışarda kaç insan var, haddinizi bilin" lafını." (2.Kafe Çalışanı)

"Maaşıma zam istemiştim. Sigorta filan yok, bari zam yapın demiştim... Beni hem evde üstü kapalı bir şekilde tehdit etti, hem de markette karşılaştık yanındakilere benim durumumu anlatıp orada kendince yine tehdit etti..." (3. Ev İşçisi)

Katılımcılardan alınan cevaplarla genel anlamda kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları şiddet şekilleri ve şiddet uygulayanların paralellik gösterdiği görülmektedir. Özellikle, bilerek ya da bilmeyerek, işverenler tarafından yapılan ve tehdit, baskı ve korkutma davranışlarını içeren psikolojik baskı/taciz uygulamalarının sıklıkla yaşandığı tespit edilmiştir. Bu ve bunun gibi şiddet davranışlarının ise sadece işverenle kalmayıp iş arkadaşları (erkek) tarafından da düzenli ve sistematik olarak yapıldığı gözlemlenmiştir.

5.5. Güvencesizlik ve Kadın Olmak

Araştırma kapsamındaki kadınların hepsi kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Bu durum ise beraberinde sosyal güvence haklarından mahrum bırakılmanın yanı sıra bir takım sosyal haklara da erişememeyi getirmektedir. Örneğin araştırmanın çalışma grubunda da yer alan ev işçilerinin iş tanımları yeterli ve kapsayıcı bir doğrultuda netleştirilememiştir. Ayrıca istihdam biçimlerinin standart bir yapıya oturtulmamış oluşu ev işçilerinin düzensiz bir çalışmayla kayıt dışı olarak emeklerini sunmalarına neden olmaktadır. Bu durum ise sosyal haklara erişimi oldukça güçleştirmektedir. Örneğin devlet tarafından Covid-19 döneminde çalışma hayatı aktörlerine çeşitli desteklerde bulunulmuştur. Ancak görüşme gerçekleştirilen kadınların bu yardım ve desteklerin hiçbirinden yararlanamadığı görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan kadınlar bu ve bunun gibi durumların sadece kendi tecrübeleriyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda iletişim halinde oldukları arkadaşlarının da benzer problemler yaşadığını ifade etmişlerdir.

"Yıllardır bu ve benzeri işlerde çalışıyorum. Ne bir sigorta var ne bir koruma. Temizlik işlerine gelmesem hem aç kalacağız hem de hasta olduğumuz zaman kenarda köşede bir güvencemiz olmayacak... Bakın kendi güvencemizi kendimiz sağlamaya çalışıyoruz, devlet bizi unutmuş gibi..."

(4. Ev İşçisi)

⁶ Yaygın kullanımıyla tarım çavuşu, "genel anlamda toprak sahibinin emri altında çalışan, toprakla ilgilenen, varsa yollarla ilgilenen; kısacası toprağın yer aldığı alanı ve o alana dair her şeyden sorumlu olan kişilere denir." (Tüccar, 2022).

"Covid hastalığı döneminde ben yine temizliğe gidiyordum, benim ki can değil mi... yardımlar filan yapıldı ama ben faydalanamadım maalesef..." (3.Ev İşçisi)

Kayıt dışı çalışma beraberinde en temel haklardan olan sağlık hakkına erişim konusunda da büyük sıkıntılar yaratmakta olup, araştırmaya katılan kadınlar tarafından da bu konu sık sık dile getirilmiştir. Katılımcıların birçoğu çalışma statülerinden dolayı kendi adlarına herhangi bir güvencelerinin olmadığını, sağlık imkanlarından ise eşleri üzerinden yararlanabildiklerini ifade etmişlerdir.

"Eşimin sigortası olmasa hastalandığımız zaman ölümü bekleyeceğiz sanırım. Özel hastaneye gidelim desek içerden girmeye bile paramız yetmez... Çoğu zaman eşimin sigortası bile yetmiyor. Doktor ilaç yazıyor, eczaneye gidiyorsun, yine para veriyorsun..." (1.Kafe Çalışanı)

Toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda gerek sosyal hayatta gerekse de çalışma hayatında kadın olmak her zaman birtakım zorlukları içermektedir. Ancak görüşmeler neticesinde alınan cevaplardan da görülmektedir ki, çalışma hayatında hem kadın hem de güvencesiz olmak karşılaşılan zorlukların daha cüretkâr bir şekilde bu kişiler üzerine yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Özellikle kafe çalışanlarında kimi zaman işveren tarafından kimi zaman iş arkadaşları tarafından kimi zaman ise müşteriler tarafından sözlü taciz vakalarının yaşanmışlıkları görülmektedir. Bu davranışlara maruz kalan kadınlar ise kadın değil de erkek olsalardı bu tür davranışların hiçbirine maruz kalmayacakları yönünde bir algıya sahip oldukları gözlemlenmiştir.

"Gelen müşteri farklı şekillerde laf atıyor... İşiniz göreviniz gereği susuyorsunuz ama yaptıkları açık bir şekilde taciz... Burada yaşamadım ama, yine farklı kafelerde iş arkadaşları tarafından taciz edilen arkadaşlarım var..." (4. Kafe Çalışanı)

"Bir keresinde hukukçu bir kadınla sohbet etmiştik. Bana bu işlerin hukuksal boyutundan bahsetmişti, yapılan davranışların hepsinin suç olduğunu söylemişti. Çok iyi hatırlıyorum ben de ona, daha sigorta hakkım bile yerine getirilmiyor diğer konuları mı kovalayacaklar şeklinde bir yorum yapmıştım... hem kadının hem sigortasızım hem güzel bir eğitimim yok daha ne diyeyim!" (1. Kafe Çalışanı)

Özetle güvencesiz olmak ve sosyal haklara yeterince erişememek dikkat çeken genel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal koruma kapsamı dışında olmak ise beraberinde güvensizlik duygusunu getirmektedir. Ayrıca çalışma hayatındaki birçok kadında olduğu gibi, araştırma kapsamındaki kadınların bir kısmı da karşılaştıkları zorlukların, sorunların veya onur kırıcı davranışların sadece "kadın" oldukları için başlarına geldiğinin farkındadır.

5.6. Şiddetin Kadın Üzerindeki Yansımaları

Türü ne olursa olsun şiddet, mağdur üzerinde çeşitli fiziksel, psikolojik ve de ekonomik etkilere sebep olabilmektedir. Bu etkilerin ise sadece şiddete uğrayan kadın üzerinde değil aynı zamanda toplumun genel sağlığına da olumsuz yansımaları oluşabilmektedir. Ancak durum şiddete uğrayan birey⁷ açısından düşünüldüğünde bu kişilerde fiziki iyi oluş hallerinde kötüleştirmeler (özellikle fiziksel şiddete maruz kalanlar açısından), ruhsal açıdan çöküntüler ve de ekonomik anlamda kayıplar söz konusu olmaktadır. Toplumun genelinde izlenen bu etkilerin araştırma kapsamındaki kadınlarda da paralel bir şekilde gözlemlendiği ifade edilebilir. Şiddete uğrayan kadınlarda özellikle benlik saygısı ve özgüven kayıplarının yaşandığı dikkat çekmektedir.

"Yani ne yalan söyleyeyim eskiden ben baya cevval bir kadındım. Korkmadan çekinmeden lafımı söylerdim, hakkımı alırdım. Ama artık o eski ben yok..." (5. Ev İşçisi)

"Bağırıyorlar çağırıyorlar ama susup kalıyorsun... Eve gidiyorsun eşin bağırıyor susuyorsun, kaynayan laf söylüyor susuyorsun... Düşününce aslında ben de karşılık verebilirim ama korkuyorum sanırım..." (2. Tarım İşçisi)

Umut kırıcı bir şekilde ifade etmek gerekir ki, maruz kalınan şiddet davranışlarına karşı verilen tepkilerin olumlu anlamda bir sonuca ulaşamaması ve süreklilik arz etmesi nedeniyle katılımcılarda

⁷ Psikolojik etkiler: Korku, utanç, güçsüzlük, yalnızlık ve çaresizlik hissetme, güvensizlik, kendine olan saygıyı ve güveni kaybetme, kendini önemsiz hissetme, kaygı, tekrar eden kendine zarar verme davranışları, intihar düşünceleri ve teşebbüsleri, alkol ve madde bağımlılığı, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, öfke patlamaları. Fiziksel etkileri: Yaralanmalar, sakatlıklar, ölüm, yaşla artan kronik ağrılar ve sağlık sorunları, düzenli beslenememe, ruhsal sıkıntıların bedene yansması, tiroit, mide, sırt, baş ağrıları, bayılma atakları, geçici felçler, kürtaaj, artan düşük ve ölü doğum oranları." (Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2022).

zaman içinde “öğrenilmiş çaresizlik”⁸ durumunun olduğu gözlenmektedir. Bu durum ise maalesef şiddet davranışlarını kabullenen, bu tabloyu değiştirmek için bir çaba sarf edemeyen kadınlara işaret etmektedir.

“Bu anlattıklarım ilk değil, son da olmayacak. Ne değişiyor, hiç... Ben yaklaşık 15 yıldır çalışıyorum. Bazen eşim tarafından bazen çalıştığım yerde, ne bileyim sokakta bir şekilde şiddete maruz kalıyorum...”

Her gün kadın cinayeti haberi duyuyoruz, ne değişiyor, ben söyleyeyim hiç!” (5. Ev İşçisi)

“Başlarda biraz sesimi yükseltiyordum. Bir faydasını göremedim. Aksine sesim yükseldikçe zararlı çıkan ben oldum... Artık ses yükseltmek yok...” (1. Tarım İşçisi)

Bu durumlara ek olarak, farklı şekillerde şiddete uğrayan kadınların ekonomik anlamda kayıplar yaşadığı açıktır. Bu durum kimi zaman aile içinde eş tarafından maaşa tamamen ya da kısmen el konulması olarak kendini gösterirken, kimi zaman ise çalışma sonucu hak edilen ek gelirlerin (prim, bahşış vb.) işveren tarafından el koyulması şeklinde ortaya çıkabildiği gözlemlenmiştir.

“En basiti, eşim sesini yükseltiyor, benim kazandığım para cebimden onun cebine otomatik olarak geçiyor...” (4. Ev İşçisi)

“Sigorta yok, kaydımız yok, bir de kadının sesim çıkmıyor. Müşteri bahşış bırakıyor, bize gelene kadar o bahşış uçup gidiyor...” (1. Kafe Çalışanı)

Özet olarak, katılımcıların tamamında şiddetin farklı şekillerde yansımalarının olduğu gözlemlenmiştir. Şiddet sonucu benlik ve özsaygı kaybının olduğu, durumluk veya sürekli kaygı bozukluklarının küçümsenmeyecek boyutlarda olduğu, iş ve yaşam tatmininin olumsuz anlamda etkilendiği tespit edilmiştir. Şiddet davranışlarına çeşitli zaman aralıklarıyla maruz kalan katılımcılarda ise bu sürecin beraberinde öğrenilmiş bir çaresizliğe yol açtığı gözlemlenmiştir. Ayrıca tüm bu durumlara ek olarak, ekonomik olarak kazancına bazen eş tarafından, bazen ise işveren tarafından el koyulan kadının ekonomik açıdan ciddi kayıplar yaşadığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Şiddet gerek sosyal hayat gerekse de çalışma hayatı içinde geçmişten bugüne var olan, genel anlamda toplumsal iyi oluş halini olumsuz anlamda etkileyen çok ciddi bir sorundur. Oluşum süreci incelendiğinde genel anlamda güçlü/baskın olanın zayıf/güçsüz olan üzerindeki hüküm kurma ve güç gösterisi gayesi çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Bu durum çalışma hayatı için de benzer içerikler doğrultusunda oluşmaktadır. Gerek toplumsal cinsiyet kalıpları gerekse de fiziksel özelliklerinden dolayı çalışma hayatı için de şiddet konusunda mağdur olma konumuna en yakın olan grubun kadınlar olduğu, kadınlar arasında ise kayıt dışı statüde çalışanların şiddete oldukça açık olduğu ifade edilebilmektedir.

Yapılan bu çalışmada, farklı alanlarda kayıt dışı çalışan kadınların şiddeti algılayışları ve bu şiddetin kadınlar üzerindeki yansımalarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda özet olarak birtakım bulgulara ulaşılmıştır. İlk olarak, çalışma grubu dahilindeki kadınların şiddeti algılayış ve bu çerçevede şiddeti tanımlayış biçimlerinin ilk aşamada fiziksel şiddet etrafında şekillendiği gözlemlenmiştir. Ancak görüşmelerin ilerleyen dakikalarında şiddetin farklı şekillerine ilişkin görüşlerin olduğu, bu görüşlerin kimi zaman kendi deneyimleri kimi zaman ise yakın arkadaşlarının deneyimleri doğrultusunda olduğu tespit edilmiştir. Şiddet davranışını gerçekleştirenlerin ise aile içinde kimi zaman eş ve/veya eşin anne ve babası, çalışma hayatında ise işveren, iş arkadaşları, müşteriler veya hizmet sunulan aile üyeleri (ev işçileri için) olduğu gözlemlenmiştir. İkinci olarak, ILO 190 sayılı sözleşmesinde de çalışma yaşamına doğrudan ve dolaylı olarak etkilerine atıfta bulunulan “aile içi şiddet” konusu irdelenerek çalışma grubu dahilindeki kadınların görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya katılan kadınlarından bir kısmının aile içinde eşleri ve/veya eşlerinin anne ve babası tarafından kimi zaman fiziksel ama çoğunlukla sözel şiddete maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Uygulanan şiddetin bununla da kalmayıp, elde edilen kazancın tamamına veya bir kısmına el konulduğu, yani ekonomik anlamda bir şiddetin

⁸ “Öğrenilmiş çaresizlik, bir canlının olumsuz bir durumu davranışlarıyla kontrol edebileceği halde, bunu kontrol etmek için gerekli çabayı göstermeyerek gerekli davranışları yerine getirmediği ya da öğrenmede yetersiz kaldığı durumları açıklamak için kullanılır.” (Gönül ve Demir, 2020: 1650).

varlığı da dikkat çekmektedir. Ayrıca ekonomik şiddetle bağlantılı olarak, katılımcıların eşleri tarafından çalışmalarının engellendiği, bazı durumlarda ise iş seçme özgürlüklerinin kısıtlandığı tespit edilmiştir.

Üçüncü olarak, sosyal hayatta olduğu gibi çalışma hayatında da kadınlar şiddetin farklı türlerine maruz kalmaktadırlar. Araştırmaya katılan kadınların büyük bir çoğunluğunun işverenleri tarafından, bir kısmının ise iş arkadaşları tarafından şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu durum ise aile içi şiddete maruz kalan kadınlar üzerinden farklı travmalara sebep olabilmektedir. İşyerinde maruz kalınan şiddetin ağırlıklı olarak sözel şiddet (küfür, bağırma, hakaret) şeklinde gerçekleştiği gözlemlenirken, azımsanmayacak bir kısmında ise bu şiddetin türünün psikolojik şiddet olarak ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Psikolojik şiddet kapsamında ise şiddet uygulayanların mağdurlara baskı, korkutma ve yıldırma davranışlarını gerek iş ortamında gerekse de iş ortamı dışında uyguladığı belirlenmiştir. Dördüncü olarak, çalışma hayatı açısından zaten dezavantajlı gruplar kapsamında olan kadınlar ve de kayıt dışı çalışanlar, şiddet davranışlarının kendilerine yönelmesi konusunda da maalesef daha savunmasız konumda bulunmaktadır. Zira araştırma sonucu elde edilen bulgular da bu paralelde yorumlara olanak vermektedir. Çünkü araştırmaya katılan kadınların neredeyse tamamı kadın değil de erkek olsalardı uğramış oldukları şiddet davranışlarının belki de hiçbirinin yaşanmayacağı şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca işverenler tarafından gerçekleştirilen şiddet davranışlarında kadın kimliğinin yanı sıra güvencesiz olarak çalışmanın da etkili olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, şiddet davranışına uğrayan katılımcılarda gerek psikolojik gerekse ekonomik anlamda bir takım yıpranmanın ve kayıpların olduğu ifade edilebilir. Ekonomik şiddete maruz kalan kadınların ekonomik özgürlüklerinin kısıtlandığı, toplumda kendi ayakları üzerinde duran bir birey yerine ekonomik anlamda eşi bağımlı birey düşüncesinin oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan kadınlar üzerinde, diğer şiddet türlerinde de olduğu gibi, özgüven ve öz saygı kaybına yol açtığı gerek iş gerekse de yaşam tatmininin olumsuz anlamda etkilenmesine neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca aile içi ve/veya işyeri şiddetinin varlığı katılımcıların stres seviyelerini olumsuz olarak etkilediği, bu etkinin ise çeşitli psikolojik hastalıklara da yol açtığı gözlemlenmiştir.

Araştırma kapsamında ulaşılan bu sonuçların temel anlamda literatürdeki birçok araştırmayla da paralellik gösterdiği görülmektedir (Aytaş & Dursun, 2013; İhtar Işıklı & Arslan, 2018; İnci, 2019; Takak ve Artantaş, 2018; Demir vd., 2014). Bu çalışmalar da göstermektedir ki, çalışma hayatında şiddet özellikle kadın ve güvencesiz statüde çalışanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda gerek sosyal hayatta gerekse de çalışma hayatında kadınların ikinci plana itildiği, çeşitli ayrımcılık uygulamalarına maruz kaldığı ve şiddet/taciz davranışlarının hemen hemen hepsinin odak noktasında olduğu görülmektedir. Neo-liberal politikaların yaygınlık kazanmasıyla da kayıt dışı/güvencesiz çalışma şekillerinin çalışma hayatındaki payını giderek artırmaktadır. Özellikle bazı sektörlerde güvencesiz ve kadın yoğun çalışılması ise karşılaşılan insan onuruna yakışmayan çalışma koşullarını ve davranışları beraberinde getirmektedir. Bu ve bunun gibi koşulların gerek toplum gerekse de alana ilgi duyan kişiler açısından daha görünür kılınması ise yapılacak saha çalışmalarıyla mümkün görülmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, nitel araştırmalarda elde edilen veriler ve bu verilerin işleniş şekli nicel araştırmalardan oldukça farklı ve genellenebilir olmaktan uzaktır. Ancak araştırma bulguları tüm kadın çalışanları kapsayacak biçimde bir genelleme yapmaya imkân vermese de bir ilde farklı sektörlerde güvencesiz çalışan kadınların şiddeti algılama ve şiddetin onlar üzerindeki yansımalarının incelenmesine olanak sunmaktadır. Bu çerçevede, bu araştırmada elde edilen sonuçların alanda yapılacak olan sonraki çalışmalara yönelik olarak bir öngörü oluşturacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, sağlıklı bir toplumun inşasında kadınlar ve erkekler eşit rol oynamaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet kalıp yargıları sonucunda toplumsal yapıda ve de çalışma hayatında kadınlar ikinci plana atılabilmektedir. Bu ikinci plana itilmişlik ise beraberinde şiddeti, hak mahrumiyetlerini ve ayrımcılık gibi uygulamalarla karşılık bulmaktadır. Güvencesizlik ve sosyal korumadan uzaklık ise kadınlar üzerine yönelen ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği düşüncesiyle temellenen davranış, uygulama ve tavırların daha korkusuz bir şekilde gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu noktada, sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde düşünüldüğünde, şiddet ve şiddet uzantılı davranışların

azaltılması ve belki de sona erdirilmesi erken çocukluk döneminde uygulanacak olan ve kadın-erkek eşitliği düşüncesiyle şekillenen eğitim ve örnek davranışlarla gerçekleştirilebilir. Ancak bu eğitim ve davranışlar yakın gelecek adına hemen sonuçlarını vermeyebilir. Bu noktada gerek çalışma hayatında gerekse de sosyal hayatta kadın erkek eşitliğini vurgulayan yasal düzenlemeler üzerinde durularak bu yasaların önermeleri ve sözleşme hükümleri dikkatle incelenerek hayata geçirilebilir. Bu doğrultuda bir ilk olan ILO'nun 190 sayılı sözleşmesi ise şiddet ve tacizin önlenmesi ve eşitlik düşüncesinin gerek çalışma hayatına gerekse de toplumun her kesimine aktarılabilmesi için bir yol haritası işlevi görebilir.

Kaynakça

- 6284 Sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun (2012). [Çevrim-içi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>], Erişim tarihi: 28.09.2022.
- Afşar, B. ve Öğrekçi, S. (2015). Tarihsel süreçte kadının gelişimi ve ekonomideki rolü: Toplayıcı kadından günümüz kadınına dönüşüm. *Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 17(1), 65-86.
- Akalın, A.E. (2020). *İşyerinde şiddet ve taciz, içinde kadının çalışma hayatındaki yeri*, Ankara: TEAM.
- Altunok, H. (2019). Sosyal politika ve kadın. İçinde E. T. Karagöl ve A. Develi (Ed.), *Sosyal politika: teori, politika ve uygulamalar* (s.157-184). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Amerikan Psikoloji Birliği (2022). [Çevrim-içi: <https://bit.ly/3h4FkEo>], Erişim tarihi: 27.09.2022.
- Aytaç, S. (2020). Kadınlara yönelik sosyal politikalar. İçinde A. Tokol ve Y. Alper (Ed.). *Sosyal politika içinde* (ss 374- 406) (11. bs). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Aytaç, S., Dursun, S. ve Yıldız Bağdoğan, S. (2018). *Psikolojiye giriş*, Bursa: Dora Basım-Yayın.
- Bakırcı, K. (2015), İstanbul sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:73, Sayı:2015/4
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299
- Başar, F. ve Demirci, N. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2 (1), 41-52
- Başar, F. (2020). Toplumsal cinsiyet tanımı ve temel kavramlar. İçinde F. Başar (Ed.), *Toplumsal cinsiyet* (ss.1-6). Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Belet, N. H. (2022). ILO'nun 190 sayılı şiddet ve taciz sözleşmesi: kadın istihdamına etkileri. *Akademik Hassasiyetler*, 9 (19), 365-391.
- Biçkes, D. M., Çizmeci, B., Göver, H. ve Pomak, İ. (2017). Investigation of health care workers' stress, depression and anxiety levels in terms of work-related violence. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2628-2642
- BM (1993). Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına dair bildirge. [Çevrim-içi: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/352/ekutuphane3.5.1.4.4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>], Erişim tarihi: 01.10.2022.
- BM Kadın Komisyonu (2021). [Çevrim-içi: <https://www.unwomen.org/en/news-stories/press-release/2021/11/press-release-new-un-women-data-confirms-violence-against-women-has-worsened-due-to-the-covid-19-pandemic>], Erişim tarihi: 01.10.2022
- Can Gürkan, Ö. ve Coşar, F. (2009). Ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124-129.
- Cengiz, A.A. (2021). *Kadın Cinayetlerinin İş Yeri Şiddeti Açısından Değerlendirilmesi*, Bursa: Dora Basım-Yayın.
- Creswell, J. C. (2017). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*, Demir S. B. (Çev. Ed.), Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. C. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Bütün M. ve Demir S. B. (Çev. Ed.), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Demir, G., Bulucu, G., Özcan, A., Yılmaz, D., ve Şen, H. (2014). Hemşirelerin mobbinge uğrama durumlarının belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 1-2.

- Demirkaya, S. ve Güler, C. (2021). Çalışma yaşamında işçinin kişilik haklarının korunması bağlamında 190 sayılı şiddet ve taciz sözleşmesinin değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 4 (71), 2753-2796.
- DİSK/Genel-İş, (2021). Covid-19 salgınının kadın işçiler üzerindeki etkileri araştırması, [Çevrim-içi: <http://cloudsdomain.com/uploads/dosya/45717.pdf>], Erişim tarihi: 02.10.2022.
- Dursun, S. ve Aytaç, S. (2011). İşyerinde şiddet davranışlarının çalışanlar üzerine etkisi: Bir uygulama. *TİSK Akademi*, 6(11), 6-29.
- Dursun, S. (2012). İşyeri şiddetinin çalışanların tükenmişlik düzeyi üzerine etkisi: Sağlık sektöründe bir uygulama. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1), 105-115.
- Dursun, S., Başol, O. ve Aytaç, S. (2020). Şiddet önleme iklimi ölçeğinin türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Economy Culture and Society*, (62), 209-225. doi: 10.26650/JECS2019-0104.
- Dursun, S., Yıldız Bağdoğan, S. ve Aytaç, S. (2021). Sosyal yaşamda birey: sosyal psikolojiye giriş, Bursa: Dora
- Ecevit, Y. ve Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2020). Ekonomik özerklik kadınları eviçi şiddetten koruyor mu?, İçinde Yüksel-Kaptanoğlu, İ (Haz.). Kişisel olan politiktir Kadınlara yönelik eviçi verisi ve politika (ss. 153-190). İstanbul: Notabene.
- Gönül, B. K. ve Demir, M. (2020). Otel işletmelerinde öğrenilmiş çaresizlik ve kariyer planlaması arasındaki ilişkinin analizi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (3), 1648-1662. doi: 10.33206/mjss.519882
- Gökçe, A. (2021). Çalışma hayatında kadın emeği. İçinde H. Sevgi (Ed.). 21. yüzyıl'da endüstri ilişkileri: çalışma yaşamının dönüşümü, Aktörleri ve Geleceği, İstanbul: Notabene.
- Güler, C. & Demirkaya, S. (2022). 190 Sayılı Şiddet ve taciz sözleşmesi ve ulusal mevzuat. https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_840896/lang--tr/index.htm
- Gülmez, M. (2006). İnsan haklarında ayrımcılık yasaklı eşitlik ilkesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4(11), 217-266.
- Gürbüz, S. ve Şahin F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: felsefe-yöntem-analiz* (5.bs). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ILO (1951) 100 No'lu Eşit Ücret Sözleşmesi, [Çevrim-içi: https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377269/lang--tr/index.htm], Erişim tarihi: 28.09.2022.
- ILO (1958). 111 No'lu Ayrımcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi, [Çevrim-içi: https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377273/lang--tr/index.htm], Erişim tarihi: 28.09.2022.
- ILO (2011). Ev işçileri için insana yakışır iş, [Çevrim-içi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_209877.pdf], Erişim tarihi: 29.09.2022.
- ILO (2019). C190-Violence and Harassment Convention, 2019 (No. 190), [Çevrim-içi: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:3999810:NO], Erişim tarihi: 20.09.2022.
- ILO (2021). Çalışma yaşamında şiddet ve taciz: 190 sayılı sözleşme ve 206 sayılı tavsiye kararı'na ilişkin rehber, [Çevrim-içi: https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_840841/lang--tr/index.htm], Erişim tarihi: 21.09.2022.
- İnci, R. (2020). Çalışan kadınlarda şiddet algısı ve bu algıda ekonomik şiddetin yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3 (1), 189-206. doi: 10.33712/mana.594761
- İştar Işıklı, E. ve Arslan, T. (2018). Hemşirelerin çalışma hayatında yaşadığı sorunlar: düzce ili örneği. *Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi*, 6 (2), 9-20
- Kadın Dayanışma Vakfı (2021). Kadın dayanışma vakfı kadın danışma merkezi 2021 faaliyet raporu, [Çevrim-içi: <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/yayinlar/kadin-dayanisma-vakfi-kadin-danisma-merkezi-2021-faaliyet-raporu/>], Erişim tarihi: 23.09.2022.
- Kadına Şiddet Araştırması (2020). [Çevrim içi: <https://www.twentify.com/tr/blog/kadina-siddet-arastirmasi-2020>], Erişim tarihi: 3.09.2022.
- KAMER (2018). Suçlu kim?, [Çevrim-içi: <https://www.kamer.org.tr/>], Erişim tarihi: 25.09.2022.

- Kılıç, G. (2019). Kadın akademisyenlerin kadına yönelik ekonomik şiddet algısı: düzce üniversitesi örneği. *Muhakeme Dergisi*, 2 (1), 1-33. doi: 10.33817/muhakeme.518959
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
- Makal, A. (2012). Türkiye’de kadın emeğinin tarihsel kökenleri: 1920-1960. İçinde A. Makal ve G. Toksöz (Haz.). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Kadın Emeği* (ss. 38-115). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı (2022). Kadına yönelik şiddet, [Çevrim-içi: <https://morcati.org.tr/erkeklerin-siddeti-kadinlari-nasil-etkiler/#:~:text=Psikolojik%20etkileri%3A%20Korku%2C%20su%C3%A7luluk%2C,duygusunu%20ta%C5%9F%C4%B1ma%2C%20uyaranlara%20a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1%20duygusal>], Erişim tarihi: 11.10.2022.
- Mutlu, F. (2006). Aile içi şiddet sürecinde kadına yönelik şiddet üzerine sosyolojik bir araştırma. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- OECD Data. (2022). [Çevrim-içi: <https://data.oecd.org/>], Erişim tarihi: 29.11.2022.
- Öz İplik İş Sendikası (2021). https://www.oziplikis.org.tr/basina_aciklama-1352.html
- Özates, S. Ö. (2015). *Malumun ilanı kadın emeğinin saklı yüzü: ev içi bakım emeği*. Ankara: Notabene.
- Özçatal, E. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Öztürk, Ö., Öztürk, Ö. & Tapan, B. (2016), Kadına yönelik şiddetin kadın ve toplum sağlığı üzerine etkileri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 3(4), 139-144
- Rubin, A. & Babbie, E. R. (2016). *Empowerment series: research methods for social work*. Boston: Cengage Learning.
- Schat, C. H. A & Kelloway, E. K. (2003) Reducing the adverse consequences of workplace aggression and violence: The buffering effects of organizational support. *Journal of Occupational Health Psychology*, 8(2), 110-122.
- Starks, H., & Trinidad, S. B. (2007). Choose your method: a comparison of phenomenology, discourse analysis, and grounded theory. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1372-1380. <https://doi.org/10.1177/1049732307307031>
- Takak, S. ve Artantaş, A. (2018). Hastalar ve yakınlarının sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin nedenleri konusunda görüş ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal*, 18(1), 104.
- TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*, [Çevrim-içi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/23338/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf?sequence=1&isAllowed=y>], Erişim tarihi: 19.09.2022.
- Tekindal, M. ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 153- 182.
- Tezgel, O. ve Gökbayrak, Ş. (2013). The effects of gender inequalities in the labor market and the social security system on women’s social inclusion in Turkey. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 15(4), 39-59.
- Tüccar (2022). Tarım İşçisi Çavuşu. [Çevrim-içi: <https://www.xn--tccar-kva.com.tr/tarim-iscisi-cavusu/#:~:text=Tar%C4%B1m%20i%C5%9F%C3%A7isi%20%C3%A7avusu%C5%9Fu%2C%20bilinen%20ad%C4%B1yla,%C5%9Feyden%20sorumlu%20olan%20ki%C5%9Filere%20denir>], Erişim tarihi: 17.10.2022.
- TÜİK (2021). [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021>], Erişim tarihi: 05.10.2022.
- TÜİK (2022). [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Eylul-2022-45655>], Erişim tarihi: 29.11.2022.
- Uslu, İ. ve Ceylan, A. (2022). İzmir’de ev hizmetlerinin “yeni portreleri”: Suriyeli kadın göçmenler. *Emek Araştırma Dergisi*, 13 (21), 65-84.

- Wiskow, C. (2003). Guidelines on workplace violence in the health sector: comparison of major known national guidelines and strategies: United Kingdom, Australia, Sweden, USA. *World Health Organization Publication*.
- World Risk Poll (2019). the lloyd's register foundation world risk poll, [Çevrim-içi: <https://wrp.lrfoundation.org.uk/2019-world-risk-poll/women-across-the-world-fear-violence-at-work/>], Erişim tarihi: 25.09.2022.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.Bsk), Ankara: Seçkin yayınevi.
- Yıldız, A. N., Kaya, M. Ve Bilir, N. (2011). *İşyerinde şiddet*. Ankara: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayını.

Extended Abstract

Aim and Scope

Women who are involved in working life or who are in this process may encounter various problems in line with gender stereotypes. These problems, which can start during the job application and recruitment process, may also be exposed in wages and career stages. Moreover, in addition to the policies that are far from equality, the “domestic chores” of women arising from gender not only cause various problems in carrying out work and family roles but also pave the way for the realization of work-family conflict. In addition to all these, women can be exposed to violence in various forms, both in their family life, in their working life, and the workplace. This violence can sometimes be in the form of a physical show of strength, but sometimes it can be in the form of a verbal or psychological attack that causes the person to wear out psychologically. In the latest regulations, it has been emphasized that violence experienced in the family directly or indirectly affects working and working relations, and it is seen that it has started to be considered within the scope of violence in working life. In this study, it is aimed to determine the perception of violence by women working informally in various fields and the reflections of this violence on them.

Methods

According to the purpose of the study, primary data sources have been used and the phenomenological approach, which is one of the qualitative research methods, has been benefited from in the study. Semi-structured interview method has been used to collect data. Using standardized open-ended questions is quite important to obtain the most efficient results in a limited time. The questions asked to the participants have been prepared within the framework of certain subject integrity in line with the study. The interview questions created as a result of the literature review have been presented to two academicians who have studies on the subject, and their opinions on the questions have been received. The data obtained in the study were realized through face-to-face interviews with 11 women working in various fields informally in the province of Erzincan in October 2022. The interviews, which were held voluntarily, were carried out outside of working hours by taking an appointment with the participants. Besides, each interview lasted approximately 30 minutes to 40 minutes. In this context, 5 of the participants interviewed were home care workers (domestic workers), 4 were cafe workers and 2 were agricultural workers. The Snowball sampling method was preferred in the study.

Findings ve Conclusion

In this study, it was aimed to determine the perception of violence by women working informally in various fields and the reflections of this violence on them. Accordingly, some findings have been obtained. Firstly, it was observed that the way the women in the study group perceived violence and defined violence in this framework were shaped around physical violence in the first stage. Secondly, it was observed that some of the women participating in the study were sometimes exposed to physical but mostly verbal violence by their spouses and/or their spouses' parents. Thirdly, women are exposed to various types of violence in working life as well as in social life. It was determined that the majority of the women participating in the study were exposed to violence by their employers and some by their co-workers. Fourthly, women and informal workers, who are already in disadvantageous groups in terms of working life, are unfortunately in a more vulnerable

position regarding the violence directed at them. Likewise, the findings obtained as a result of the study also lead to comments in line with this. Finally, it can be stated that there are some psychological and economic wearing off and losses in the participants who have been exposed to violence. It has been observed that the economic freedoms of women who are exposed to economic violence are restricted, and the idea of an economically dependent individual on the spouse instead of an individual standing on her own feet in society is formed.